

december '69

Kunstwerk van de maand

Het afgebeelde kunstwerk is gedurende de maand december geëxposeerd in de hal van het Centraal Museum, Agnietenstraat 1 (Buslijn 2).

centraal museum | utrecht
agnietenstraat 1
maliebaan 42

johannes de veer

(ca. 1610–1662):
Aanbidding van de herders,
doek, midden 17e eeuw.
55,5 x 73,4 cm.
Schilderijencatalogus 1952
nr. 328.

De schilder Johannes de Veer behoort tot de minder bekende Utrechtse kunstenaars uit de 17e eeuw. Hij werd ca. 1610 in de Domstad geboren en stierf er in 1662.

Omstreeks 1635 maakte hij een reis naar Rome. De invloed van deze reis is, vooral wat de belichting betreft, te zien in zijn werk.

De voorstelling van de aanbidding der herders is door de kunstenaar op een ietwat ongewone wijze uitgebeeld. Op de eerste plaats bevindt zich onder de herders rechts een negertype. Misschien associeerde de kunstenaar de aanbidding van de herders met de aanbidding der koningen, waar inderdaad wel een „zwarte koning” bijhoort. Mogelijk is echter dat de schilder het veeleer heeft bedoeld als een curiosum. Op de tweede plaats is het ongewoon dat de herders, rechts, naar de achtergrond worden verdrongen door de voorstelling van twee vrouwelijke figuren. Wellicht zijn deze twee figuren, evenals het meisje naast de Maagd, portretten. De staande vrouw rechts wordt zowel door de Maagd als door het Kind aangekeken. Het is niet uitgesloten dat deze vrouw de opdrachtgeefster of zelfs de vrouw van de schilder is, en de twee andere vrouwen haar dochters. We weten immers dat Johannes de Veer, die in 1640 gehuwd was, bij zijn dood een vrouw en onmondige kinderen naliet.

Het middengedeelte is, wat de compositie betreft, gevat in een driehoek waarin de H. Jozef, zoals gebruikelijk voorgesteld als een oude man met een herdersstaf, de Maagd, die met de linkerhand het Jezuskind beschermend omvat, het Kind Jezus, gelegen op een strobed, en het meisje links van de Maagd zijn samengebracht. Alle andere figuren houden hun blik gericht op dit centraal gedeelte. Alleen de herder uiterst links kijkt over de hoofden heen.

Het dynamische aspekt, dat zo typisch is voor de 17e eeuw, wordt hoofdzakelijk verkregen door een diagonale opbouw in het schilderij. De kleuren die voor dit werk werden gebruikt zijn tamelijk donker. Alleen bij het middengedeelte zijn enkele heldere kleuren gebruikt. Ook door de lichtinval heeft de kunstenaar in dit middengedeelte een accent weten te leggen. Het is echter wel merkwaardig dat niet alleen Maagd en Kind, maar ook de drie vrouwenfiguren door deze lichtinval worden geaccentueerd.